

Infinitiivin asemasta vielä kerran

Artikkelini »Infinitiivin asema suomen kieliopissa» (Sananjalka 6) ei ollut ensi sijassa AARNI PENTTILÄN käsityksen arvostelua, niin kuin hän kuitenkin näyttää käsittäneen (ks. hänen kirjoitustaan, joka on näiden rivien edellä; alkukappale ja kohta eli § 6). Enhän käsitellyt

kysymystä Penttilän edellytyksistä lähtien, vaan omalta kannaltani. Minulla on vain eräitä uusia havaintoja, jotka tahdoin esittää toistenkin punnittavaksi. Tyydytyksellä totean, että näyttääkin syntyvän keskustelua.

Penttilä pitää »hämmästyttävänä pää-

asiana» (§ 8) sitä, että »suomessa syntaktisesti onkin vain yksi infinitiivi». Olen tätä väitettä esittäessäni korostanut sanaa »syntaktisesti», mutta Penttilä »kumoo» sen muoto-opillisilla perusteilla ja sillä, ettei salli »komplementaarista distributiota». Ja kuitenkin hän pitää varsinaisia syntaktista perusteluitani »taitavasti» kuvattuina (§ 10)!

Tässä ongelmaryhmässä oli minulle hämmästyttävintä, jos niin saa sanoa, se säännönmukaisuus, se täydellisyys, jolla nominaalijäsenenä (so. subjektina, objektina tai adverbialina) oleva infinitiivi edustaa lausetta. Kyky liittyä subjektiin sekä saada objekti ja adverbialleja on siis verbifiniitti- ja finiittimuodoille yhteinen. Jos nyt tämä on verbille olennaisempi ominaisuus kuin finiittitavuus, niin infinitiivejä ei voi pitää muuna kuin yhtenä verbikategorian ilmenemismuotona. Ei liene vaikeata todistaa, että näin todella on. Huomautan tässä vain siitä, kuinka silmäys muihin kieliin osoittaa, että finiittitavuus voi kokonaan puuttuakin, mutta ei subjekti tai objekti jne.

Olemme ilmeisesti samaa mieltä komplementaarisen distribuution edellytyksistä. Penttilä kirjoittaa (§ 9): »Komplementaarinen distributio edellyttää tietysti jotakin kokonaisuutta... Vain tällaisten edellytysten vallitessa on komplementaarista distributiosta puhumisessa jotakin mieltä.» Mutta nämä edellytyksethän ovat täytetyt: sellainen on verbien syntaktinen systeemi, joka pysyy periaatteessa samana siitä riippumatta, onko verbi predikaattina vai nominaalijäsenenä. Juuri siitähän seuraa infinitiivin syntaktinen ykseys. Sen tunnuksen erilaisten ilmennysten kesken vallitseva komplementaarinen distributio ei ole muuta kuin esim. inessiivin päätteiden *-ssa* ja *-ssä* kesken vallitseva, ottaakseni esimerkin kielen analyysin toiselta tasolta.

Pieni kanto voi kaataa reen, mutta tokkopa se lisäainesten kanto (§ 7), jonka Penttilä tuo esiin, ajaa rakennelmani ku-

moon. Rakenteen *olin sanomaisillani* sijasta voitaisiin tietenkin sanoa *olin sanomallani*, vaikka se on ylen harvinainen ja elävästä kielestä jo hävinnyt. Mutta ilmauksella *olin sanoa* tosin on sama merkitys, mutta toinen rakenne (mikä olisi adesiivin päätteeseen muotovastine?). Edellisissä ilmaukset *sanomaisillani* ja *sanomallani* vaihtelevat vapaasti, eikä tällainen vapaa vaihtelu ole sen kummempaa kuin monikon genetiivin muodoissa *perunoiden*, *perunoitten* ja *perunain* esiintyvä. Rakenteen *olin sanoa* tai *olin tehdä* erehdyksen tulokinnasta täytyy tässä luopua tilanpuutteen vuoksi (ks. lauseoppini § 2.3). — Kovin haettuja ovat seuraavat harvinaiset ja elävässä kielessä tuntemattomat »lisät»: *Onpa Tiera tieossani*, *Kuura kuulemaisissani* Kal. 30: 50 ja *Kun olet katsoa katala*, *Kurja koskemaisittani* Kal. 12: 486. Edellisen esimerkin muotoa *kuulemaisissani* pidän adverbien luonteisena, eikä se siten kuulu puheena olevan ongelman piiriin. Muodon *koskemaisittani* sijalla voisi yksinkertaisesti olla *koskemattani*; on siis jälleen kysymys vapaasta vaihtelusta (ks. Harris, *Methods in Structural Linguistics*). — Edelleen: infinitiivin passiivi on periferinen, koska se subjektina tai verbin määräyksenä olevalle infinitiiville on indifferentti ja häviämässä, lukuunottamatta jäänteenuonteista *pitää sanotaman* -tyyppiä. Vain temporaalirakenteessa passiivin tunnus on »elävä». Infinitiivin monikollisuus on näennäinen, sillä ei ole todistettu, että sellaisessa tyyppissä kuin *sanomaisillani* olisi syntaktisesti pätevää luvun morfeemia. — Lopuksi: *olen* kuuluu syntaktisesti ehdottomasti *s a m a n* verbiin kuin *lien* (§ 1): erilaisuus koskee vain manifestaatiota (ts. näkyvää ilmennystä, ilmauspuolta).

En tahtoisin arvoisan Toimituksen kärsivällisyyttä enää koetella käsittelemällä paradigman (siis myös *sana 3t:n*) ongelmaa (§ 1—3 ja 11). Se kuuluu minusta muotooppiin (nimenomaisesti perinnäisen rakenteen omaavaan) eikä lauseoppiin.